

Володимир ЄМЧУК
(Чернівці)

**ПОПЕРЕДНІ РЕЗУЛЬТАТИ ІНВЕНТАРИЗАЦІЇ
(ОБСТЕЖЕННЯ) ПАМ'ЯТОК АРХЕОЛОГІЇ
ХОТИНЩИНИ
У 2014-2015 рр.**

Культурно-історична спадщина є ключовим елементом розвитку історичної свідомості, впливовим чинником формування єдиної української національної ідентичності та утвердження об'єднаних цінностей у суспільстві.

Чернівецька область може пишатися своєю історико-культурною спадщиною. На державному обліку нині перебуває близько 2000 об'єктів історико-культурного значення, зокрема 393 об'єктів знаходяться на території Хотинщини (Північної Бессарабії): Хотинський, Кельменецький, Сокирянський та частково Новоселицький райони.

Серед них варто згадати такі еталонні пам'ятки як: Молодове I і V (палеоліт, мезоліт), Поливанів Яр, Ленківці (неоліт), Долиняни і Перебиківці (ранньозалізний вік), Комарів, Оселівка, Романківці (пізньоантичний час), Рашків, Галиця, Зелена Липа (середньовіччя), Хотинська фортеця (козацька доба).

Протягом 2014 р. та першого півріччя 2015 р. науковими співробітниками Чернівецького обласного центру з питань культурної спадщини проводилося обстеження пам'яток історії та культури на території Кельменецького, Сокирянського та Хотинського районів Чернівецької області. За результатами інвентаризації (обстеження) було складено акти, які направлені головам районних державних адміністрацій для усунення виявлених недоліків. Зокрема протягом даного періоду часу спільно з Чернівецькою філією «Охоронна археологічна служба України» Інституту археології НАН України проводилася інвентаризація (обстеження) пам'яток (щойно виявлених об'єктів) археології (стоянки, поселення, городища, кургани). Переважна більшість даних пам'яток перебувають під загрозою пошкодження або руйнування. Це зумовлено як природними, так і в переважній більшості антропогенними чинниками: зсувами, польовими сільськогосподарськими роботами, забудовою земель історико-культурного призначення або ж прямим грабунком.

Негативним явищем є те, що пам'ятки археології часто руйнуються внаслідок господарських або будівельних робіт. Так, у с. Бузовиця Кельменецького р-ну, зафіксовано черговий факт руйнування пам'ятки археології – кургану ранньозалізного часу (I тис. до н.е.), де під час «окультурення» території господарського двору по-варварськи пошкоджено частинну монументальної поховальної споруди віком близько трьох тисяч років. Тут підніжжя великого кургану (діаметром 70 м, висотою 10 м) зрізано бульдозерами, а його вершину – знівлено, що вимагає негайного втручання правоохоронних органів.

У с. Грозинці Хотинського р-ну зафіксовано факт руйнування пам'ятки археології – городища культури типу Луки-Райковецької (VIII-IX ст. н.е.), де у зв'язку з прокладанням дороги Колінковецьким лісництвом у двох місцях насип оборонного валу та рову частково знищений (розрізаний) (приблизна площа руйнування 90 кв.м.), що, у свою чергу, вимагає негайного втручання правоохоронних органів.

Не можна не згадати про те, що на території Хотинщини (Північної Бессарабії) локалізуються й такі пам'ятки археології як «Траянові вали» (Вороновиця, Грушівці, Макарівна, Росошани – Кельменецького району та м. Хотин).

Однією з проблем у сфері збереження пам'яток археології є й те, що вони досить часто грабуються «чорними археологами», через що ми завжди втрачаємо цікаві сторінки з історичного минулого.

Значна частина земель історико-культурного призначення, де локалізуються пам'ятки археології, незаконно потрапила у приватну власність. Це категорично заборонено Законами України «Про охорону культурної спадщини» та «Про охорону археологічної спадщини», які передбачають вилучення таких земель у судовому порядку.

Варто звернути увагу й те, що пам'ятки археології можна активно використовувати у туристично-рекреаційній діяльності шляхом розроблення відповідних маршрутів та популяризації збереження культурної спадщини. Така практика широко застосовується у країнах Європи, зокрема: Великобританії, Німеччині, Франції, Болгарії, Польщі та Румунії. Наша країна, і Чернівецька область зокрема, має великий потенціал для розвитку даної галузі туризму.

Ставлення населення до власної історичної та культурної спадщини безпосередньо залежить від рівня його патріотизму. Проте дуже часто меркантильні інтереси беруть гору над національною духовністю.

Джерела та література:

1. Про охорону культурної спадщини: Закон України від 8 червня 2000 р. №1805-III // Відомості Верховної Ради. – 2000. – № 39. – Ст. 333.
2. Про охорону археологічної спадщини: Закон України від 18.03.2004 р. №1626-IV // Відомості Верховної Ради. – 2004. – № 26. – Ст. 1080.
3. Войнаровський В.М. Каталог пам'яток археології Чернівецької області, взятих під державну охорону. – Чернівці, 1992. – 62 с.
4. Довідник з археології України. Хмельницька, Чернівецька, Закарпатська області – К., 1984. – С. 133-139, 147-158, 161-168.
5. Грига В. Пам'ятки історії та культури Хотинського району: збереження та дослідження // Хотинщина у східноєвропейській історії (до 340 річнниці Хотинської битви 1637 р.) / Матер. Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Хотин, 8 листопада 2013 р.) – Хотин: ДІАЗ «Хотинська фортеця», 2013. – С. 32-36.
6. Грига В. Проблеми охорони культурної спадщини на Буковині // ПССІАЕ. – Чернівці-Вижниця: Черемош, 2012. – Т. 1. С. 218-225.
7. Тимошук Б.О. Археологічні пам'ятки Чернівецької області – Чернівці, 1970. – 40 с.
8. Тимошук Б.О. Слов'янські гради Північної Буковини – Чернівці: Карпати, 1975.

Василь МИХАЙЛЮК
(м. Чернівці)

ПЛОЩА ТУРЕЦЬКОЇ КРИНИЦІ В ЧЕРНІВЦЯХ: ВІХИ ІСТОРІЇ

В Чернівцях поруч один з одним жили представники різних етнічних груп та віросповідань: українці, росіяни, євреї, румуни, білоруси, німці, вірмени, поляки, турки. Всі мали свої квартали, вулиці, храми, мови й звичаї, яких вони строго дотримувались.

Місто Чернівці в силу своєї непростой історії виявилось насиченим цікавими пам'ятками культурної спадщини, які яскраво ілюструють той шлях, що пройшла у своїй стильовій еволюції європейська архітектура протягом кінця XVIII – першої половини ХХ століть. Підсумком такого складного, багатогранного процесу став цілісний образ міста, в якому споруди різних епох та різних стилів сформували унікальну в багатьох аспектах Буковинську столицю, наповнену чималою кількістю стильових відтінків. Такі особливості стали характерними для Чернівців.

Рис. 1. Площа Турецької криниці – сучасний вигляд

Площа Турецької криниці – пам'ятка історії місцевого значення (Турецька криниця, одна з найдавніших споруд м. Чернівців, взята на облік розпорядженням Чернівецької обласної державної адміністрації від 04.05.2000 № 234-р) – це комплекс, який складається з криниці, резервуарів з водою, лазні, мосту та валів - природних пагорбів, з яких відкривається неповторна панорама на горбистий ландшафт однієї з окраїн міста (рис. 1-3).